

Beschouwing op de informatievoorziening geleverd door de overheid.

Inleiding

Deze tekst is een reactie op de vraag van Daan Rijsenbrij om mee te denken over de verbetering en op de rit krijgen van de informatievoorziening geleverd door de overheid. (de overheids-IV)

Ik ben het volkomen met hem eens *dat hier (ook mijn) belastinggeld wordt verspild en ook dat we kansen laten liggen om ons als Nederland op de kaart te zetten*. Ik wil dan ook wel een deel van mijn vrije tijd hier in steken om daar wat aan te doen, maar ik ben bang dat het een druppel op de gloeiende plaat is.

Laat ik voorop stellen dat wat hier is geschreven mijn mening is. Een mening gebaseerd op persoonlijke, ad-hoc ervaringen en hapsnap opgebouwde kennis. Er zijn nog vele gesprekken nodig om tot een visie te komen hoe je de overheids-IV kunt verbeteren en hoe je de voortbrenging van die overheids-IV kunt verbeteren. En er zijn nog veel meer gesprekken en mogelijk ook onderzoekjes nodig om tot een gedeelde en onderbouwde visie te komen. Dat kost tijd en ik weet eigenlijk niet of we die tijd nog hebben. Maar mogelijk maken veel handen hier licht werk, als we al de neuzen boven die handen enigszins dezelfde richting op kunnen krijgen.

Een greep uit de oorzaken en mogelijke oplossingsrichtingen

Er zijn diverse systemische 'oorzaken' te onderkennen voor de problematiek. Op één plek gaan duwen, trekken of veranderen levert dan niet veel op. Het probleem verschuift (eventjes). Veranderen moet veel fundamenteler. Soms moet je een kei wegschoppen om de rivier te verleggen; en het is heel lastig om de goede kei te vinden.

De overheids-IV problematiek is maar een van de vele grote problemen waar onze overheid aandacht aan moet schenken. Af en toe poept het in de media op, maar het heeft niet geleid tot volksverontwaardiging of grote protesten. Veel van de problemen in de uitvoering zijn terug te voeren op de onderliggende krakkemikkige IV, maar de aandacht van de politici is gericht op het wegnemen van de symptomen, zodat de slachtoffers van die problemen op korte termijn geholpen worden. Aandacht geven aan deze problematiek levert politiek gezien niet veel op, je kunt er eigenlijk alleen maar op verliezen. Zolang je er niet van bent, kun je er ook niet op aangesproken worden. Het 'politieke systeem' heeft er geen last van. D.w.z. er is geen enkele politicus die er last van heeft en ze een probleem aanpraten helpt niet. Een mogelijke oplossing ligt hier in de maatschappelijke opinie. Kunnen we een brede Nederlandse achterban op de been krijgen die van mening is *dat hier belastinggeld wordt verspild en ook dat we kansen laten liggen om ons als Nederland op de kaart te zetten?*

We hebben het over de *informatievoorziening geleverd door de overheid*. Maar 'de overheid' bestaat niet. We hebben een kleine 2000 overheidsinstanties. Die elke hun eigen taak hebben en – niet onbelangrijk – elk hun eigen geld waarmee ze hun eigen problemen moeten (en willen) oplossen. In plaats van een IV-dijk aan te leggen zijn er 2000 IV-terpen gemaakt om te voorzien in de informatievoorziening. Nu een dijk aanleggen betekent afsnoepen van autonomie. Maar als je de grond van de terp nodig hebt om een dijk te bouwen, betekent dat ook dat je even onbeschermd bent. De verandering van eigen IT-stacks met eigen portefeuilles naar een gedeeld IT-platform waar je maar indirect grip op hebt vergt heel veel lef en geloof en overtuiging. Maar er zijn vlekjes binnen overheidsland waar het (een beetje) opduikt, waar he geprobeerd wordt maar waar ook weerbarstig (systemisch) verzet is. Denk dan aan het realiseren van het stelsel van basisregistraties, Common Ground in Gemeenteland, of het opruimen van het "IT-museum van de 25 eenheden bij de Politie" (woorden van Dick Heerschop, toenmalig CIO). Mogelijk moet je eerst grotere terpen bouwen voordat je aan de dijken toekomt om te leren hoe het (niet) moet? Datacenters en een platform voor alle overheidsinstanties in één keer is, alhoewel

deel aantrekkelijk ook direct verwerpelijk omdat dat een mega-project wordt met een giga-grote kans om te mislukken.

Waarmee we gelijk komen op een kenmerk van Overheids-IV waar commerciële partijen makkelijker mee om kunnen gaan. Een overheidsinstantie kan bij het uitvoeren van haar taak niet een gedeelte van de “klanten” niet of later pas helpen. Een wijziging in de wet geldt voor alle betrokkenen. De ‘klanten’ en de ‘diensten’ staan al vast en vervolgens moet daar het proces, de organisatie en de IV op worden aangepast. In kleine stapjes waarin geleerd kan worden “agile” het bestaande vervangen door iets anders is niet mogelijk, door de waterval inrichting waarop veranderingen binnen de overheid is ingericht. Dat gaat alleen lukken als dat hele conglomeraat van overheidsinstanties als één geheel gaat functioneren om de waarde te leveren die door ons, de burger-aandeelhouder-klant-medewerker, van die overheid verwacht wordt/mag worden. Dan moet je wel eerst een gemeenschappelijk beeld hebben wat ‘de functie van de overheid’ voor Nederland is. Maar net zoals bij grote commerciële bedrijven zijn veel mensen in dit soort situaties geneigd om hun dingetje te doen, carrière te maken, geld te verdienen. Zij zijn niet zo zeer bezig met dat te doen wat het beste is voor de klant, voor de aandeelhouder. Bij de keuze waar je prioriteit aan moet geven in een onoverzichtelijke complexe situatie kiezen de mensen voor zichzelf. Een herinrichting van dit voortbrengingsproces over de partijen heen, lijkt me noodzakelijk (zoals met het traject van Wendbare Wetgeving zoals Mariette Lokin cs. dat voorstelt.).

Tot slot (mijn tijd is op) heb je voor Informatievoorziening in het huidige tijdsperk drie zaken nodig: Hardware, Software en Gegevens. Voor de eerste twee is heel veel aandacht bij het realiseren van een stuk informatievoorziening. Zie ook [Ook-agile-projecten-gaan-geen-informatiesystemen-opleveren](#). Gegevens komen er slecht van af. Überhaupt komt (menselijke) communicatie, semantiek er slecht van af. Mogelijk omdat het abstract is, omdat het niet sexy is, omdat je het moeilijk kunt meten of organiseren. Doordat we echter onvoldoende oog hebben voor het feit dat communiceren tussen twee mensen, tussen twee partijen een context afhankelijk proces is dat zich (niet of nauwelijks) laat vangen in context-blinde IT, blijven we achter de feiten aanlopen. [Al kan ons daarbij mogelijk helpen, maar ook die is -vooralsnog- blind.](#)

Jan Campschroer, 4-12-2019.

Als ik jou was, begreep jij mij beter.